

Els altars i les confraries de l'església parroquial de Santa Maria al llarg de la història

A la nostra societat, el fet religiós forma part rellevant del patrimoni cultural, artístic i tradicional del pobles. El procés positiu de secularització a Catalunya no pot bandejar el fenomen religiós i els aspectes culturals que ha generat i genera. És en aquest sentit que el present treball pretén donar una visió conjunta dels altars i les confraries de l'església de Santa Maria de Cubelles, tant de l'antiga com de l'actual, deixant de banda els altres edificis religiosos que pertanyeren o pertanyen a l'àmbit parroquial cubellenc. El motiu que ens ha dut a realitzar aquest estudi és que fins ara no n'hi ha cap, de treball, que abraçi el tema d'altars i confraries en tota la seva extensió, és a dir, des de la fundació del temple fins a l'actualitat. Per això ens hem basat en la bibliografia sobre aquesta qüestió, sobretot la Història de Cubelles de mossèn Joan Avinyó, i hem consultat diversos documents de l'Arxiu Parroquial que havien estat poc o gens divulgats. Els "Punts relatius a la parròquia" que aquell capellà historiador efectuà el 1922 n'és un exemple. El treball es completa amb el recull de reformes dutes a terme a l'església des de l'acabament de la Guerra Civil ençà. La descripció dels altars i les confraries que hi estaven adherides ens permet, així mateix, constatar els sants que eren més venerats pels cubellencs i que també marcaren el nostre calendari tradicional i festiu.

L'església antiga

L'origen de la parròquia de Santa Maria és desconegut. Mossèn Joan Avinyó afirmava que probablement ja existia en el segle XI, quan en un document es parla del *kastrum de Cubeles*. El cert és que la parròquia és esmentada en el breu del papa Anastasi IV l'any 1154 i en el testament de Ramon de Guàrdia, el 1205. Interpretant aquell breu, l'església hauria estat construïda en l'època visigòtica, la qual cosa no està confirmada. El que sí que es pot assegurar és que l'església de Santa Maria ja estava construïda en el segle XIII, data en què es té constància del rector més antic de la parròquia, Arnau de Buch. El temple era de petites dimensions i disposava d'un cor que, gràcies a una escriptura de contracte del 10 de març de 1581, sabem que fou construït pel mestre de cases Antoni.¹

L'altar major tenia un retaule realitzat a finals del segle XVI. En virtut d'una visita pastoral de l'any 1586 tenim notícia dels cinc altars que, a més de l'altar major, hi havia a l'església: Altar de Santa Maria del Roser, dels sants Abdó i Senén, de sant Isidre, del Crucifix i l'altar i benefici de santa Caterina. També estaven implantats dos altres beneficis, el de sant Jaume i el de sant Vicenç, ambdós fundats dins l'altar del Roser.² En una altra visita pastoral, de 1636, hi havia el mateix nombre d'altars.

A finals del segle XVII el temple s'havia quedat petit en consonància amb el nombre de parroquians i això determinà que aquests mateixos sol·licitessin al rei Carles III, en data

2 de juliol de 1698, la construcció d'una nova església tot afirmant que "la [església] que tenen es molt xica y reduïda, de manera que noy poden estar tots los parroquians".³

L'església actual

La nova església de Santa Maria, d'estil barroc, es va començar a construir l'any 1700 en substitució de l'anterior, de la qual no en queda cap vestigi. Les obres van quedar aturades, quan només s'havia arribat a l'alçada de les cornises, per falta de recursos i la guerra de Successió. Es reiniciaren el 1719 ⁴ i entre 1724 i 1732 es construïren les voltes del presbiteri i de les capelles de Sant Crist, Sant Pere i Sant Isidre, a més de la primera arcada fins a la trona.⁵ Mossèn Miquel Cortí, rector de Cubelles entre 1716 i 1754, fou el principal impulsor de la represa i finalització de les obres, que es finançaren gràcies a la construcció d'una premsa de lliura a favor de l'església. El temple fou beneït i obert al culte el 28 d'octubre de 1725 però no quedà completament enllestit fins al dia de la Mare de Déu de setembre de 1737, quan quedaren completades les voltes i altres elements que restaven.⁶ A finals del segle XIX s'efectuaren diverses millores al temple gràcies a la generositat de Joan Pedro i Roig: L'obertura dels finestrals laterals i de la roseta de la façana, així com l'enllosat, foren les principals.⁷

L'edifici té 30 metres de llargada per 20 d'amplada, amb coberta de volta de canó i teula àrab a dos vessants. Està format per tres naus dividides en trams delimitats pels contraforts laterals. La façana està estucada amb elements geomètrics que imiten un encoixinat de pedra, té un finestral circular al centre i està coronada per un frontó triangular amb un rellotge al mig. L'entrada principal té una senzilla decoració escultòrica al seu voltant. El campanar, de pedra picada, data del 1765, és de planta quadrada i, recolzat en el costat nord, es transforma en octogonal. És semblant al que hi ha a l'església de Sant Antoni de Vilanova. L'església es comunicava amb la rectoria a través d'un arc -el pont del campanar- que es construï a finals del segle XVIII, quan mossèn Francesc Calaf era el rector de la parròquia. Fou enderrocat el 26 de febrer de 1968, coincidint amb la construcció de la nova rectoria.

El 22 de juliol de 1936 l'església fou incendiada, la volta s'esfondrà i els altars quedaren destruïts. Els altars que hi havia fins a aquell moment eren dotze, comptant l'altar major:⁸

PART DE L'EVANGELI	PART DE L'EPÍSTOLA
Altar del Sagrament.	Altar de la Puríssima.
Altar del Sagrat Cor de Jesús.	Altar de sant Isidre Llaurador.
Altar dels Sants Patrons.	Altar de la Mare de Déu del Roser.
Altar de sant Sebastià.	Altar de sant Antoni de Pàdua.
Altar de sant Gregori.	Altar de sant Joan Baptista.
	Altar de les ànimes del Purgatori.

Durant la Guerra Civil l'església oferia un aspecte ruïnós i solament va ser utilitzada com a magatzem del sindicat agrícola. Acabada la guerra el temple continuà uns anys sense acollir actes religiosos, de manera que la missa es celebrava a la rectoria. La Junta Local de Reconstrucció del Temple, amb mossèn Jaume Rosell al capdavant, inicià la primera fase de les obres, que consistiren bàsicament en la reparació de les cobertes.

L'església i la rectoria, a principi del segle XX.

Això va permetre reprendre el culte, l'any 1943.

A la segona meitat dels anys quaranta, amb mossèn Miquel Estruch de rector, es realitzà una segona etapa d'obres amb la reconstrucció de les voltes i de la part interior del cos de l'edifici, la qual cosa deixà completament restaurada la seva estructura. Aquestes obres quedaren enllestides l'any 1949 i foren executades pel constructor cubellenc Joan Albet Aviñó. La direcció, tant en la primera com en la segona fase, anà a càrrec de l'arquitecte Josep Maria Miró Guibernau. Als anys cinquanta es realitzaren les obres d'enrajolat, la renovació de l'escala del campanar, els altars laterals i la reconstrucció de la Sagristia i de l'altar major, obres que finalitzaren a principi dels anys seixanta, quan mossèn Jordi Fort era el titular de la parròquia.¹⁰

Amb mossèn Josep Campillo de rector s'efectuà l'obertura lateral d'accés al carrer de Colom (1974), les obres de restauració de la teulada, realitzades el març de 1990

per la Constructora Quintana SA, l'esgrafiament del campanar i la façana (1992), la col·locació d'un rellotge damunt la porta principal (1993) i la restauració de la rosassa, també el 1993.¹¹ Ja amb mossèn Joaquim Lluís de rector destaquen la reforma de l'altar major (1999), les obres de remodelació dels enrajolats del presbiteri i de la nau de l'església (2002), les obres de paleta per a la climatització i enllumenat del temple (2002), l'arranjament de l'esgrafiament del campanar (2004) i el retaule de la capella del Santíssim Sagrament (2012). En perspectiva existeixen dos projectes tan importants com són la decoració interior de l'església i la construcció d'un orgue.¹²

Altar major

De l'altar major que existia a l'església antiga sabem que a tenor d'una escriptura del 8 d'agost de 1579 es contractà el mestre Joan Forner, de Mataró, per fer-hi un retaule. El rector era aleshores mossèn Martí Balagueró i el retaule no el deuria acabar l'esmentat Forner ja que documents del 5 de juny de 1595 i el 7 de juny de 1598 indiquen que el retaule fou pintat per Bernat Vidal, pintor de Montblanc que residia a l'Arboç del Penedès.¹³

Pel que fa a l'església nova, l'altar major que existia abans de la seva destrucció l'any 1936 era d'estil barroc-florit, daurat amb figures policromes. Era obra de l'escultor Gaspar Grayella i mossèn Joan Avinyó el detallava així l'any 1917, en l'inventari de la parròquia:¹⁴

“... La patrona i titular és l'Assumpció de la Mare de Déu, qual imatge amb dos àngels als peus figura en el lloc preferent de l'altar major, d'estil barroc florit i tot daurat. Al davant hi ha una palmatòria de ferro i llauna amb quatre brocs; ademés, un xic més amunt i per llum a

Dues imatges de l'altar major, l'any 1916.

la cara de la Mare de Déu, hi ha un braç de palmatòria de llauna a cada costat amb el broc corresponent.

Al mateix nivell del camaril de l'Assumpta i a cada costat de l'altar, hi ha les imatges de St. Joaquim en la part de l'Evangeli i Sta. Anna en la part de l'Epístola, amb unes palmatòries de llauna de dos brocs als peus de cada una.

Al cim de l'altar i en ninxo especial hi ha la imatge de St. Joseph amb un candelero a cada costat. Al mateix nivell i sobre la cornisa hi ha dos àngels de gros tamany, un per cada banda, tocant uns corns; i un xic més enllà i en la part de l'Evangeli, la imatge de Sta. Llúcia, i en la part de l'Epístola, la de Sta. Marina penitenta, amb les corresponents palmatòries de llauna de dos brocs als peus de cada una.

En el Sacrari (*sic*) gran per l'exposició, amb els corporals, hi ha un armassó de fusta en forma de custòdia, tot daurat. L'altar amb l'ara, ampla graderia i el sacrari per la reserva. Sis frontals: dos blancs, dos vermells, un negre i un verd, tots ells un xic deteriorats”.

En un altre document, Avinyó també deia que “a cada pany de la paret del presbiteri hi ha un quadre, el de la part de l'Evangeli representa la glorificació de sant Josep, i el de la part de l'Epístola, l'assumpció de la Verge Santíssima”.

A començament dels anys cinquanta s'inicià la reconstrucció de l'altar major, el qual fou inaugurat el 29 de maig de 1955 amb mossèn Miquel Estruch de rector. El mateix capellà va escriure que “és provisional i molt pobre, amb una petita imatge de l'Assumpta feta, sembla ser, d'aleació de guix i fusta”.¹⁵ El 24 de maig de 1957 es va inaugurar la imatge del Sant Crist en talla policromada, que va presidir l'altar amb l'Assumpta al damunt.

altars i confraries

Altar major a principi dels cinquanta.

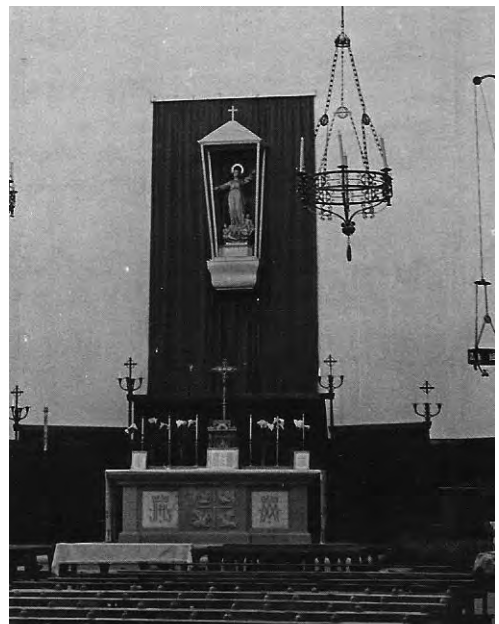

Altar major any 1955.

Mossèn Jordi Fort, que arribà a la parròquia el juliol de 1957, inicià la renovació de l'altar major. El dia de Pasqua de 1958 va col·locar la imatge de l'Assumpta dins una capelleta amb llum suprimint la fornícula en què estava situada. Tot seguit encarregà el projecte del nou altar i la decoració del presbiteri a l'artista Jordi Cantó Marco.¹⁶ Així, es va traslladar el Sant Crist a la capella del Sagrament i en el seu lloc n'hi posà un altre de més petites dimensions —és el mateix que hi ha encara—, realitzat per l'escultor Josep Maria Camps Arnau.¹⁷ Es va substituir aquella imatge de l'Assumpta per una altra de l'Encarnació que regalà mossèn Lluís Sitjà, de la parròquia dels Josepets de Barcelona, i que l'escultor Cándido Mateo Moral l'adaptà com a Assumpta, posant-hi dos àngels construïts per ell mateix al costat. Finalment, s'acabà d'adequar el presbiteri amb la col·locació, entre d'altres, d'un baldaquí. Aquestes obres foren inaugurades el 15 d'agost de 1962 amb la presència del bisbe auxiliar de Barcelona, Narcís Jubany. L'altar fou consagrat per l'arquebisbe de Barcelona, Gregorio Modrego, el 26 d'abril de 1964.¹⁸

Altar major any 1957.

Altar major any 1958.

Altar major amb el baldaquí, estrenat el 1962.

Altar major any 1999.

L'any 1999 mossèn Joaquim Lluís féu realitzar la, fins ara, darrera reforma de l'altar partint del disseny inicial de Jordi Sacasas, expert en arts plàstiques. Es va treure el baldaquí tot mantenint les columnes posteriors per formar un retaule embellit amb fustes i motllures de qualitat. Les obres foren realitzades per la fusteria Art, de Cubelles. Mossèn Joaquim també col·locà una creu més petita per al Sant Crist, féu canviar la corona i daurar-la i col·locà la imatge més avançada de com havia estat fins aleshores. L'estrena d'aquesta reforma tingué lloc el 27 de març de 1999, dissabte de Rams.¹⁹

Altar i confraria del Roser

El culte i la devoció a la Mare de Déu del Roser s'estengué a partir de la victòria cristiana a la batalla de Lepant, el 7 d'octubre de 1571. Aquesta data fou instaurada com a dia del "Roser de tot el món" o festa universal del Roser. Les confraries del Roser aviat esdevingueren de les més esteses a Catalunya. Les confraries eren promogudes per l'Església i existien des de la Baixa Edat Mitjana, en què n'hi havia amb finalitats pietoses, benèfiques o assistencials. Més endavant les confraries religioses es separaren de les vinculades al món gremial o a altres finalitats.

A Cubelles la confraria del Roser es fundà el 8 de juliol de 1590, quan mossèn Bartomeu Roig n'era el rector. És molt probable que l'altar del Roser no trigués gaire a ser construït encara que el document més antic que certifica la seva existència, a l'església antiga, data del 1620. Aquest altar tenia, a més, dos beneficis, un sota la invocació de sant Jaume i l'altra sota la invocació de sant Vicenç.²⁰ Tot i ser fundada, com dèiem, el 1590, aquesta confraria no fou establerta canònicament i legalitzada degudament fins al 1776, a instàncies del rector Antoni Bruno. A la nova església de Santa Maria, el primer altar del Roser que es construï data del 1794 i fou obra de l'escultor vilafranquí Miquel Galceran. El rector era llavors mossèn Francesc Calaf i els administradors de l'altar,

Altar del Roser abans de la Guerra Civil.

Altar del Roser anys cinquanta i seixanta.

Pere March i Francesc Font. El mateix capellà signà un contracte amb Anton Nadal, el 1797, per daurar l'altar.²¹ Molts anys després, mossèn Joan Avinyó deia això de l'altar del Roser:²²

“És aquest altar de molt bon gust i perfecció de línies encara que d'estil barroc, essent notables els relleus representant els quinze misteris. Les imatges de la Mare de Déu, amb el Nen Jesús als braços, la de Sant Domènec i Santa Caterina, totes de talla, són molt ben esculpides; en conjunt, és el millor i més artístic altar que tenim a l'església parroquial.”

La confraria celebrava la seva festa principal, dita festa o dia de la Rosa, el primer o segon diumenge de maig. Durant l'ofertori de missa, la confraria oferia “coques o fogasses, pa i rotlles”. L'endemà, s'elegien els nous administradors. La festa també es commemorava el 7 d'octubre o bé el primer diumenge d'aquest mes.

L'activitat de la confraria quedà interrompuda a finals del segle XVIII. Tot i que entre 1838 i 1843 la festa es revifà una mica gràcies a l'esforç de l'administrador Joan Estaper, no va ser fins l'arribada de mossèn Vicenç Casas a la parròquia (1848) que es restauraren la confraria i la festes de maig i d'octubre. Segons explica mossèn Joan Avinyó, el nou rector nomenà dues administradores que es renovaven cada any i introduí el costum de passar a captar cada diumenge per totes les cases del poble per sostenir el culte i les festes de la Mare de Déu del Roser, car era l'únic ingrés que tenien.²³

Els anys 1850 i 1851 la festa de maig es celebrà de manera molt brillant. L'historiador Ramon Bofarull trobà que el 1851 la festa no se centrava solament a l'àmbit religiós sinó que hi havia “balls a la plaça pública”.²⁴ També sabem que als anys vint del segle passat l'administració del Roser patrocinava una missa cantada pel cor parroquial, tant a la festa de maig com a la d'octubre. Al maig, a més, es feia una processó pel poble i de retorn a l'església es cantaven els goigs del Roser. D'aquella època, mossèn Avinyó

esmenta com a administradores Maria del Carme Arnau Armengol, Conxita Aviñó Socias i Cristina Montaner Ballester.²⁵ Mossèn Jordi Fort, rector de Cubelles entre 1957 i 1967, escrivia a *La Veu de Santa Maria* que aleshores l'administradora era Pepita Bertran, de cal Tarder *[sic]*.²⁶

Tornant a l'altar, al principi de la reconstrucció de l'església, després de la Guerra Civil, com a mesa es posà una taula d'escriptori mentre que la imatge de talla destruïda el 1936 fou substituïda per una pintura original de la Verge del Roser realitzada pel pintor Joan Montcada i Planes. Al voltant d'aquesta pintura hi foren col·locats de forma provisional els quinze medallons que representen els quinze misteris, els quals havien estat salvats de la crema.²⁷ El 1959 s'arranjà una mica més l'altar, hi fou col·locada una mesa de mà d'obra i es pintà la paret de fons.²⁸ Les reformes dutes al temple motivaren la desaparició de l'altar, que estava situat a la banda de l'Epístola, on ara hi ha el Sant Crist acompanyat d'una imatge de la Mare de Déu i una altra de sant Joan Evangelista. Els quinze medallons, com explicarem més endavant, són actualment a l'altar del Santíssim Sagrament.

Altar dels Sants Patrons Abdon i Senén

Altar dels Sants Patrons anys seixanta.

La nota més antiga sobre la devoció dels cubellencs a sant Abdon i sant Senén, protectors de l'agricultura, data del 24 d'agost de 1580. És probable que en aquesta època els dos sants ja tinguessin altar propi a la primitiva església de Santa Maria. En el llibre més antic de les administracions que hi havia entre 1500 i 1606 a Cubelles, comença a figurar-hi, el 1603, l'administració de sant Nen i sant Non, com també són coneguts aquests sants.²⁹ Els administradors havien de ser fadrins, un del poble i l'altre de les masies. No va ser, tanmateix, fins al 1647 que sant Abdon i sant Senén foren elegits copatrons de la nostra vila.³⁰ A partir d'aleshores la diada dels sants patrons, el 30 de juliol, passà a celebrar-se amb tanta solemnitat com la Festa Major.

Amb la substitució de l'església antiga per la nova, els administradors de l'any 1779, Isidre Gassó, com a membre de la vila, i Gabriel Manyer, en representació de les masies, començaren les gestions per fer el nou altar dels sants patrons. Aquest quedà enllestit l'any següent. L'altar fou daurat el 1783 pel daurador barceloní Felip Bat-

lle. El 1793, amb mossèn Francesc Calaf de rector i Joan Almirall i Josep Rovirosa d'administradors, es construí el tabernacle dels sants juntament amb les imatges. Cal afegir que el 1773 s'incorporaren a l'altar unes relíquies dels sants demanades pel rector mossèn Antoni Bruno i que nou anys més tard (1782) n'arribaren unes altres del monestir de Santa Maria d'Arles de Tec. Totes aquestes relíquies foren dipositades en un reliquiari de fusta daurada.³¹

altars i confraries

L'altar, amb el pas del temps, anà millorant amb la incorporació de nous elements i, gràcies a l'inventari que Mn. Avinyó va escriure, l'any 1917, en el llibre de l'administració dels sants podem saber com era abans que el 1936 fos destruït:

“L'altar, estil barroc, és en la segona capella de la nau lateral del costat de l'Evangeli; en lo lloc preferent hi ha les imatges dels Sants Abdon i Senén, i un àngel que del cel els hi porta una palmatòria a cada hù. Devant de cada una de les dues imatges hi ha una palmatòria de llauna amb dos brocs quiascuna.

A cada costat de l'altar hi ha les imatges de Sta. Teresa de Jesús a la part de l'Evangeli i Sta. Rosa de Lima a la part de la Epístola. També cada una d'aquestes imatges té als peus la corresponent palmatòria de llauna de dos brocs. Per les festes, aquestes palmatòries són substituïdes per altres de metall també de dos brocs; i les dels Sants Patrons, per unes de fusta daurades.

Al cim de l'altar hi ha la imatge de Sta. Eulàlia, tenint un candelerero de fusta a cada costat; i més enllà i també a cada costat, hi ha un àngel que aguanta un broc. Totes aquestes figures són de talla. En la mesa de l'altar hi ha l'ara corresponent, i un sagrari amb tapa sota'l ninxo dels sants Patrons, en el que s'hi veneren unes relíquies de dits Sants en un reliquiari de fusta daurada molt ben condicionat, i qual autèntica se guarda en l'arxiu parroquial (...). La bandera de domàs vermell amb l'asta i les borles i vares corresponents. Un tabernacle propi, i amb les imatges de Sant Abdon i Sant Senén que sempre se tenen una a cada costat de l'altar major.”

De la destrucció de l'altar l'any 1936 se'n salvà el reliquiari de fusta que conté les relíquies gràcies al masover del castell, Pere Roviroso, i el seu fill Josep Maria, que les guardaren fins acabada la guerra.³² El procés de reconstrucció de l'altar s'inicià el 1947 amb el projecte realitzat per la casa Pallarès. El 1949 es realitzà el retaule en guix i s'hi col·locaren les noves imatges, donades pel cubellenc Francesc Safons Roviroso, antic administrador de l'altar i membre de la Junta de Reconstrucció del Temple. El retaule quedà enllestit el 1952 quan el pintor Joan Montcada n'efectuà la decoració. Tot això es duqué a terme amb mossèn Miquel Estruch de rector, que només arribar a la parròquia, l'any 1946, impulsà la renovació dels administradors de l'altar, que primerament foren Esteve José Ferrer, Josep Maria Miró Casañas i Frederic M. Gressa.³³ El 1963, ja amb mossèn Jordi Fort de rector, es construí la mesa i la grada en base al projecte de l'aparellador Jordi Cantó. Les obres foren realitzades per l'empresa vilafraquina de marbres de Pau Estruch. Així, el 30 de juliol d'aquell any, l'altar s'estrenà i fou beneït amb gran solemnitat mentre que el 26 d'abril de 1964 fou consagrat per l'arquebisbe Gregorio Modrego.³⁴ L'any 1974, tanmateix, en realitzar-se l'accés lateral al carrer de Colom al lloc on hi havia l'altar, aquest fou traslladat al costat de la nova porta. Això provocà que alguns elements que decoraven l'altar quedessin destruïts mentre que la mesa es col·locà a la capella del Santíssim Sagrament.³⁵

En l'època anterior a la Guerra Civil la diada de sant Abdon i sant Senén continuava celebrant-se de manera solemne. Hi havia missa amb orquestra, es cantaven els goigs dels sants i s'efectuava una processó pels carrers del poble amb les relíquies. Les societats Círcol Cubellenc i L'Aliança, per la seva banda, organitzaven lluits balls. Després de la guerra la festa va decaure i als anys vuitanta es recuperà.³⁶ A la missa es tornen a cantar els goigs, que foren impresos per primera vegada el 1813 en una impremta vilanovina, i en l'aspecte lúdic destaca la trobada de gegants d'arreu de Catalunya que s'inicià el 1985. En virtut d'aquest copatronatge de sant Abdon i sant Senén, Cubelles

s'agermanà l'any 1992 amb Arles de Tec (Vallespir), vila de la qual els dos sants són patrons i on foren traslladades les seves relíquies des de Roma al segle XII.

Els beneficis de santa Caterina, sant Jaume i sant Vicenç

Com hem dit al principi, en referir-nos a l'església antiga, aquesta tenia els beneficis de santa Caterina, sant Jaume i sant Vicenç. El benefici eclesiàstic era un càrrec erigit a perpetuïtat que tenien alguns clergues anomenats beneficiats i retribuïts amb renda pròpia. El beneficiat havia de comptar amb el vist i plau del bisbe de la diòcesi, tenia l'obligació de residir en el lloc instituit, de celebrar misses en un altar determinat i de mantenir aquest altar en condicions decoroses. El benefactor, és a dir, el fundador d'un benefici a través d'escriptura, ho feia amb motiu de recerca de la seva salvació eterna i havia de constituir una renda per dotar el benefici. La fundació de beneficis, gairebé sempre col·locats sota el patrocini d'un sant, va ser una de les formes de pietat personal més en ús entre les famílies poderoses de l'edat mitjana i molt sovint es manifestava en les disposicions testamentàries.

Per fundar un benefici forçosament havia d'existir un altar. A la parròquia de Santa Maria, el benefici de santa Caterina gaudia d'altar propi, mentre que els de sant Jaume i sant Vicenç havien estat fundats dins l'altar del Roser. En un fogatge de 1375 ja s'esmenta el benefici de santa Caterina com també en sengles visites pastorals (1578 i 1636). El benefici de sant Vicenç és esmentat en el testament de Ramon de Guàrdia (1205) així com en les referides visites pastorals, que també citen el benefici de sant Jaume. En la visita de 1636 s'indicava que no es coneixia el valor, el patró ni les obligacions de cap d'aquests tres beneficis. Tot i que, com hem dit, els respectius beneficiaris estaven obligats a residir a Cubelles, el bisbe es trobà que els tres eren absents i per això manà que tots ells presentessin les fundacions i dotalies dins el termini de quinze dies per veure si es complien les obligacions i càrrecs corresponents.³⁷ Ignorem si això es va dur a terme i el que va passar en el futur amb aquests beneficis. El cert és que tres segles més tard, l'any 1917, mossèn Avinyó deixà palès en el seu inventari que a la parròquia de Santa Maria no existia cap benefici.

Altar i confraria de sant Isidre Llaurador

Ja hem comentat abans que l'església antiga tenia un altar dedicat a aquest sant que el 1622 esdevingué el patró dels pagesos (a Catalunya substituï en aquest aspecte els sants Abdon i Senén i sant Galderic). A la nova església cubellenca l'altar de sant Isidre quedà enllestit l'any 1725, poc abans que fos beneït el temple.³⁸ Abans de la Guerra Civil l'altar era presidit per la imatge del sant. Als costats tenia les imatges de sant Caietà i sant Vicenç de Paül; a dalt, la de sant Lluís Gonzaga, i a sota, un relleu figurant un episodi de la vida de sant Isidre. L'altar estava situat a la banda de l'Epístola,³⁹ on ara hi ha el confessionari.

En la consuetud de mossèn Antoni Bruno (1772-1785) s'esmenta la confraria del sant, en la diada del qual es cantaven els goigs a la missa i es celebrava una processó pels carrers del poble amb la bandera de l'administració i el tabernacle amb la imatge de sant Isidre. Posteriorment mossèn Avinyó, en la seva consuetud, afirmava que "diuen que la

altars i confraries

festa és vot del poble” i afegia que “per ser aquest un poble completament agrícola, no hi ha pas gens de devoció per sant Isidre, car en tot l’any ja no se’n recorden més”.

Després de la Guerra Civil, el 15 de maig de 1947 es celebrà una gran festa amb motiu de l’entronització –sense altar, tanmateix– de la nova imatge del sant, donada per Isidre Montaner Ballester “Rulit”, antic administrador de l’altar, i alguns estiuejants.⁴⁰ El *Diario de Villanueva* informava que hi hagueren “solemnes festividades por motivo de la entronización del santo, donado por un devoto de Cubelles. Hubieron carreras de bicicletas, concursos de arado, carros engalanados, danzas regionales, polichinelas y con aital motivo reina mucha animación”.⁴¹ La festa de sant Isidre Llaurador continuà celebrant-se amb notable participació durant els següents anys fins que, en decaure l’activitat agrícola, desaparegué del tot. Cal destacar que l’any 1961 l’Arxiu Marià de mossèn Jordi Fort patrocinà una edició dels goigs de sant Isidre, amb textos d’Antoni Massanell Esclasans, música de mossèn Josep Maideu Auguet i una xilografia de Ricard Vives Sabaté.⁴² La imatge del sant actualment està guardada a la rectoria.⁴³

L’altar i la Germandat de Sant Sebastià

Altar de sant Sebastià anys cinquanta.

L’altar i l’administració d’aquest sant es remun- ta a l’any 1566, a l’església antiga.⁴⁴ El llibre de l’administració, tanmateix, no es va encetar fins al 1767, ja a l’església actual, quan el rector era mossèn Pere Murgades.⁴⁵ El 1892 es fundà la Germandat de Sant Sebastià en substitució de l’antiga administració del sant.⁴⁶ Aquesta associació tenia com a finalitat protegir econòmicament els seus membres, tots ells pagesos, en cas de malaltia. Sant Sebastià era considerat el protec- tor contra la pesta i un dels més populars que hi havia antigament. Els fundadors/iniciadors de la Germandat de Sant Sebastià van ser: Jaume So- ler Rovira, Joan Escardó Ivern, Josep Catllà Ivern, Pere Rovirosa Robert, Josep Amorós Estapé, Flo- renci Fontanals Ventura, Josep Papiol Queraltó, Lluís Fontanals Navarro, Manel Arnan Poch i Joan Fontanals Navarro. El seu primer president fou Jo- sep Rovirosa Robert.⁴⁷

La festa del sant, el 20 de gener, es celebrava amb gran solemnitat. Els actes començaven amb una processó matinal pels carrers del poble, presidida per l’estendard de l’entitat (vermell) i el tabernacle amb la imatge del sant, guarnida amb taronges, i tot seguit missa cantada pel cor parroquial. A la tarda es cantaven el rosari i els goigs en honor del sant.⁴⁸ L’altar que existia abans de la seva destrucció el 1936 es trobava –actualment també està al mateix lloc– a la primera ca- pella entrant a l’església en la part de l’Evangeli. Era d’estil romà i la imatge del sant, de talla, estava situada al centre. Als costats hi havia les imatges de sant Cristòfol i sant Bartomeu; a sota, una petita imatge de sant Roc, i al cim de l’altar lluia la imatge de la Mare de Déu del Carme, la qual tenia als peus una palmatòria amb llauna de tres brocs. L’altar gaudia de la mesa corresponent.⁴⁹

Altar de sant Sebastià actualment.

Després de la guerra l'entitat persistia en la celebració de la diada del sant, malgrat que no hi havia l'altar. A finals dels anys cinquanta, amb mossèn Jordi Fort a la parròquia, es reconstruí amb l'ajut també de la pròpia Germandat. La taula de pedra es va col·locar, en concret, l'any 1959. Als costats de la imatge de sant Sebastià s'hi situaren les de sant Antoni Abat i santa Llúcia. Fou beneït el 20 de gener d'aquell any i el 6 de març de 1964 quedà enllestit l'estucat de la paret, realitzat per l'arquitecte Joan Miró Sirera de manera voluntària. El projecte el realitzà l'aparellador Jordi Cantó. El Dr. Gregorio Modrego, arquebisbe de Barcelona, consagrà l'altar el 26 d'abril de 1964.⁵⁰ La festa del sant, tanmateix, s'havia celebrat per última vegada el 1960, any en què es dissolgué la Germandat. El darrer president fou Pere Fuster Marcé.⁵¹ L'altar continua existint.

Altar de Sant Gregori

Estava situat a la part de l'Evangeli, d'esquena a la paret per on es puja al campanar, i fou construït el 1767, en l'època de mossèn Pere Murgades. L'any 1773, amb mossèn Antoni Bruno de rector s'hi col·locaren relíquies del sant procedents de Roma. No existia una confraria dedicada al sant però sí una administració que encetà el corresponent llibre el 26 de maig de 1767. Jaume Romagosa era aleshores l'administrador i Pere Sirvent qui el rellevà, aquell mateix any.⁵² En l'esmentat llibre hi ha un afegit de mossèn Avinyó, el 1917, en què descriu així l'altar:

L'altar d'estil barroc de fondo verdós i daurat en el que s'hi venera la imatge de St. Gregori Nassiansenus de talla, amb mitra i bàcul; amb un àngel a cada costat del nínxo, aguantant un corn amb broc per col·locar-hi un ciri. Sota del nínxo i en una espècie de medalló s'hi llegeix la xifra [1772]. Hi ha una columna a cada banda (...). En el costat de l'Evangeli, hi ha la imatge de St. Antoni Abat, de talla; i al costat de l'Epístola, de talla també, la de sant Magí. Al cim de l'altar hi figura la de St. Jaume Apòstol, vestit de peregrí, i als seus peus un àngel a cada costat aguantant un broc; tots de talla.

Sabem que l'any 1917 l'administradora de l'altar era na Consol Soler i Galofré, casada amb Joan Fontanals Estaper, i quan morí, el 1932, fou rellevada per Joan Planas Sallés.⁵³ L'administració del sant disposava d'una ban-

La pedra de beneir, en la nevada de 1962.

dera de seda amb un florejat verdós i amb els seus cordons i borles. Sant Gregori era advocat contra les plagues del camp i a Cubelles la diada en què es venerava el sant, el 9 de maig, era festa de vot del poble, feta entre els anys 1730 i 1740. Aquell dia la gent anava en processó amb la imatge del sant en un tabernacle a beneir els càntrics a l'anomenada popularment "pedra de beneir", que servia d'altar i estava situada al Mont Calvari. Després es tornava a l'església per assistir a una missa cantada a càrrec dels administradors de l'altar i, finalment, la gent anava als camps a espargir l'aigua beneïda per tal que les collites fossin bones. Malgrat que l'altar fou destruït el 1936, la festa del sant es continuà celebrant fins a principi dels anys seixanta.⁵⁴

Altar i confraria del Santíssim Sagrament

Està a la capella situada a la part de l'Evangeli, al costat de l'altar major. Abans de la Guerra Civil tenia les imatges del Sant Crist, sant Joan i la Magdalena i la Mare de Déu dels Dolors.⁵⁵ Les administradores de l'altar de la Mare de Déu dels Dolors també s'encarregaven d'aquest altar. Mossèn Ramon Minguella ja esmentava la confraria del Santíssim Sagrament l'any 1655, tot afirmant que "fan la seva festa major el dia de Corpus".⁵⁶ Mossèn Antoni Bruno, en la seva consuetat (1772-1785) parlava de confraria en referir-se a l'administració de l'altar però aquesta definició ja no la trobem en la consuetat de mossèn Joan Avinyó.

Mossèn Miquel Estruch indicà en el seu inventari (1953) que a la capella hi havia un altar de pedra de marbre, un Sant Crist gran de poc valor i la imatge de la Mare de Déu dels Dolors. Després s'hi col·locà el Sant Crist que estava a l'altar major i que actualment es troba en un altar lateral. La darrera remodelació de l'altar s'inaugurà i beneï el 30 de juliol de 2012, amb mossèn Joaquim Lluís de rector. Hi destaquen els quinze medallons

Dues imatges de la capella del Santíssim anys cinquanta i seixanta.

La capella del Santíssim, actualment.

de fusta policromada que havien estat a l'altar del Roser. Quan aquest altar fou substituït en l'època de mossèn Josp Campillo, Frederic Travé comprà els medallons i els col·locà en una petita capella de la seva casa. En morir la seva vídua Maria Antònia Maristany l'any 2011, Manuel Travé Alfonso, germà de Frederic, i el seu fill Frederic Travé de Muller donaren els medallons a la parròquia.⁵⁷

El projecte del nou retaule amb la incorporació de les quinze peces el realitzaren Jordi Secases, mossèn Joaquim Lluís i la fusteria cubellenca Art, de Carles Ríos Torres i el seu fill Carles Ríos Cano. Els daurats i platejats són de Núria Busquets Borrell i Amparo Sánchez Serra i els tornejats de fusta, de Joan Martínez Batet. La remodelació fou possible gràcies a l'aportació econòmica de diversos subscriptors.⁵⁸ L'altar compta amb un Sant Crist que va adquirir mossèn Josep Campillo (l'anterior es troba a un altre indret de l'església) i la mesa és la que tenien els Sants Patrons. Mossèn

Joaquim Lluís la va fer escurçar de cada cantó, li va treure la reixa que tancava les relíquies dels sants i va situar aquesta reixa on ara hi ha les imatges dels Sants Patrons.⁵⁹

Altar del Sagrat Cor i confraria de l'Apostolat de l'Oració

Estava situat a la part de l'Evangeli, on actualment hi ha les imatges dels Sants Patrons. Tenia la imatge al centre, als costats, sant Pere i sant Pau apòstols i a dalt, sant Francesc de Paula.⁶⁰ Després de la guerra l'altar es restituí i s'hi col·locaren les imatges de la Verge del Carme i de sant Antoni de Pàdua, ambdues sense valor artístic.⁶¹ Aquest altar es suprimí el 1974, quan la porta d'accés al carrer Colom determinà el canvi de lloc de l'altar dels Sants Patrons. La festa del Sagrat Cor es celebrava l'últim diumenge

de juny o el primer diumenge de juliol. Hi destacava una processó semblant a la de Corpus, amb domassos a balcons i finestres de les cases per on passava.⁶²

La confraria de l'Apostolat de l'Oració s'encarregava del culte de l'altar del Sagrat Cor de Jesús. Es fundà en època desconeguda i tenia els seus propis estatuts. El dia que nens i nenes feien la Primera Comunió la confraria els imposava la medalla de l'associació,⁶³ cosa que als anys seixanta del segle XX passà a fer la confraria de les Filles de Maria. L'últim rector que esmenta aquesta

La processó del Sagrat Cor al carrer de Sant Antoni, als anys quaranta. (Foto: IFC-Col·lecció Alsina Munné).

fundació és mossèn Miquel Estruch, que l'any 1953 la titlla "d'insignificant", amb una renda de trenta-quatre pessetes l'any.⁶⁴

Altar de Nostra Senyora dels Dolors (ànimes del Purgatori)

Mossèn Avinyó i mossèn Rosell, abans de la guerra, anomenaven aquest altar com el de "les ànimes del Purgatori". En el seu inventari (1917), Avinyó també l'esmentava com "altar del primer Dolor".⁶⁵ L'altar es trobava entrant a l'església a la dreta, tenia la imatge del Sant Crist al centre, la de Nostra Senyora dels Dolors, també coneguda com la Dolorosa, al costat, i la Mare de Déu jacent, a sota.⁶⁶ Aquesta darrera imatge, amb la llitera, sortia a la processó del 15 d'agost. Als anys cinquanta del segle XX la imatge de la Dolorosa es traslladà a la capella del Santíssim i actualment torna a estar al mateix lloc d'abans.

El llibre de l'administració de Nostra Senyora dels Dolors s'encetà el 1767, amb mossèn Pere Murgades de rector. Les administradores d'aquest altar també s'encarregaven de l'altar del Santíssim Sagrament. El llibre quedà interromput entre 1936 i 1946 i amb mossèn Miquel Estruch continuà entre aquell darrer any i el 31 de desembre de 1956, l'última data que hi consta.⁶⁷

Altar de la Puríssima i confraria de les Filles de Maria

Aquest altar estava a la part de l'Epístola, on ara hi ha l'entrada a la Sagristia. La imatge de la Verge estava situada al centre, amb dos àngels de talla; als costats, la Mare de Déu del Carme i sant Josep; a sota, l'urna de sant Francesc Xavier ajagut, i al cim, sant Miquel.⁶⁸ S'ha de tenir en compte que la Sagristia anteriorment només tenia una porta d'accés, per l'altar major. Després de la guerra es restituí l'altar⁶⁹ però quan es va fer la nova porta d'accés a la sagristia, en l'etapa de mossèn Josep Campillo, es suprimí.

D'aquest altar se n'encarregava la confraria de les Filles de Maria, establerta canònicament.⁷⁰ Desconeixem exactament quan va ser fundada però en una visita pastoral de 1850, el rector Vicenç Casas digué que a la parròquia "hay una causa pia para dotar doncellas fundada por Mn. Miquel Cortí", el capellà que regí la parròquia de Cubelles entre 1716 i 1737. La confraria estava formada per noies i la seva festa patronal era el 8 de desembre, dia de la Puríssima, en què es feia una processó.⁷¹ Les noies d'aquesta confraria també formaven un cor que s'encarregava d'efectuar els cants en les celebracions religioses del mes de Maria (el mes de maig).⁷²

L'1 de maig de 1939 s'encetà un nou llibre d'actes en renovar-se la junta, que quedà formada per: Maria Teresa Escardó (presidenta); Rosa Ivern (vicepresidenta); Rosa Marcillas (vicepresidenta); Rita Pedro (secretària); Emília

Una processó als anys cinquanta.

Poch (vicesecretària), i Enriqueta Catllà, Teresa Romagosa, Emília Freixas i Maria Camps (vocals). Com a administradores de l'altar es nomenà Anna Maria Arnan i Soledat Montaner, i com a zeladores, Montserrat Lleó, Elvira Fontanals, Mercè Ferrer, Rosario Cibiach, Adela Miquel i Teresa Bertran. Aquest llibre d'actes acaba el 12 de març de 1946, quan Rosa Marcillas n'era la presidenta.⁷³ No obstant això la confraria continuà la seva activitat fins als anys seixanta. Així ho veiem a *La Veu de Santa Maria de Cubelles* en què s'esmenta que l'arxiconfraria⁷⁴ de les Filles de Maria imposava la medalla de l'entitat a les nenes que feien la Primera Comunió i s'afirmava que "totes les nenes de la vila estan inscrites en el llibre de la Confraria".⁷⁵

Altar de sant Antoni de Pàdua i altar de sant Joan Baptista

L'altar de sant Antoni de Pàdua estava a la part de l'Epístola, on ara hi ha l'altar de la Mare de Déu de Montserrat, i després de la guerra ja no es reconstruí. La imatge del sant estava al centre; als costats, sant Francesc d'Assís, sant Ramon Nonat, sant Bonaventura i el beat Salvador d'Horta, i a la part superior, la Santíssima Trinitat.⁷⁶ Mossèn Antoni Bruno afirmava que "aquesta administració és peculiar de la casa de Francesc Prats, de Gallifa".⁷⁷ En la diada del sant, el 13 de juny, es feia una processó. A finals del segle XX es constituí l'associació "Amics de sant Antoni" per recuperar la festa juntament amb mossèn Joaquim Lluís, centrada, però, en l'ermita dedicada al sant, al carrer que porta el seu nom. S'hi va en processó des de l'església.

L'altar de sant Joan Baptista estava on actualment hi ha el baptisteri. Quedà destruït el 1936 i ja no fou refet (actualment hi ha l'altar de la Mare de Déu de Montserrat). La imatge del sant, al centre, estava acompanyada per les de santa Maria Magdalena i santa Bàrbara, als costats, i la de sant Miquel, a la part superior.⁷⁸ Mossèn Antoni Bruno esmenta la confraria de sant Joan com a "peculiar de la casa Granell de la Sinia".⁷⁹

Altar de la Mare de Déu de Montserrat

Altar de la Mare de Déu de Montserrat, a l'actualitat.

Està situat al lloc on abans de la guerra hi havia l'altar de sant Antoni de Pàdua. Fou impulsat per mossèn Jordi Fort, es començà a construir l'any 1960 i s'inaugurà el 27 d'abril de 1961. El decorat és obra del pintor Joan Montcada Planes, diferent al que en principi havia planejat mossèn Jordi. El Dr. Gregorio Modrego, arquebisbe de Barcelona, consagrà l'altar el 26 d'abril de 1964.

Confraria de Sant Antoni Abat

La tradició de beneir els animals en la diada d'aquest sant ja es celebrava a Cubelles com a mínim des del segle XVIII.⁸⁰ Abans de la Guerra Civil la imatge del sant estava a l'altar de sant Gregori⁸¹ i des de finals de la dècada dels cinquanta n'hi ha una altra que es troba a l'altar de sant Sebastià.⁸² Tot i no disposar d'altar propi, l'any 1948 es fundà la germanat de la confraria de sant Antoni Abat, dedicada a

Els Tres Tombs, als anys cinquanta.

Marsé Solé, Joan Capdet Fontanals i Romà Bertran Dolç (vocals). Altres persones que impulsaren la germandat van ser Pere Gelabert Guerri i Pere Fuster Marcé. La confraria establí el seu domicili a la parròquia, formant part de l'anomenat Centre Catequístic, i quedà tutelada pel capellà, mossèn Miquel Estruch, i l'alcalde, Josep Marsé, ambdós membres de la junta.⁸⁴

La confraria adquirí la imatge del sant per subscripció, disposava d'una bandera que fou apadrinada pels esposos Travé i s'encarregava d'organitzar la festa amb tot un seguit d'actes que convertien la diada del 17 de gener en gairebé la festa major d'hivern del poble. Els vilatans, pagesos en la seva gran majoria, no treballaven aquell dia. Els festeigs començaven amb l'Ofici, cantat pel cor parroquial amb l'acompanyament d'una orquestra de renom. En acabar la missa, es feia la benedicció dels animals, presidida per la bandera de l'entitat, i s'iniciaven els tradicionals Tres Tombs. Un cop acabat el recorregut, la confraria obsequiava tots els participants amb el típic tortell. La festa comptava amb una gran concurrència i continuava a la tarda, a L'Aliança, amb un ball amenitzat per la mateixa orquestra que havia acompanyat la missa.⁸⁵ La confraria desaparegué a la primera meitat dels anys seixanta, així com la festa, encara que aquesta es tornà a recuperar a la dècada dels vuitanta en un context, però, ben diferent.⁸⁶

Els altars actuals i la confraria del Via Crucis

Actualment l'església de Cubelles, a més de l'altar major, té, a la part de l'Evangeli, la capella i altar del Santíssim Sagrament, l'altar dels Sants Patrons, l'altar de Sant Sebastià i un Sant Crist de mida natural.

A la banda de l'Epístola, començant des de la Sagristia, hi ha en primer lloc una imatge de talla de fusta de sant Josep amb el nen Jesús que es troba damunt del confessional. La directora de la residència d'avis de Cubelles, Angeles Sesén Lou, la regalà a la parròquia a principi dels anys vuitanta, quan mossèn Josep Campillo n'era el rector.⁸⁷ Està situada on abans hi havia l'altar de sant Isidre. A continuació hi ha un altar presidit pel Sant Crist que l'any 1957 estava a l'altar major, acompanyat d'una imatge de la Mare de Déu de talla de fusta i una de sant Joan Evangelista que va fer l'empresa Arte Cristiano, d'Olot. El conjunt pretén completar l'escena del Calvari. Aquest altar, situat on abans hi havia el

Processó del Divendres Sant, a finals dels noranta.

de la Mare de Déu del Roser, es realitzà a l'època de mossèn Josep Campillo, el qual hi incorporà la mesa que anteriorment estava a la capella de l'Escola Industrial de Vilanova i la Geltrú.⁸⁸

Tot seguit s'hi troba l'altar de la Mare de Déu de Montserrat i, a continuació, el baptisteri (anteriorment l'altar de sant Joan Baptista), inaugurat el 15 d'agost de 1962 amb un fresc obra del pintor Josep Oriol Balmes Bosch.⁸⁹ Finalment, entrant a l'església, a la dreta, hi ha la imatge de la Dolorosa, on ja estava abans de la guerra, com hem dit.

Pel que fa a les confraries, tant habituals en altres èpoques, ara només existeix la confraria del Via Crucis. Fou constituïda a finals de 1997, arran de la recuperació aquell mateix any de la processó de Divendres Sant per part de mossèn Joaquim Lluís i el notable èxit de participació que tingué. La seva presidenta és Maria Mercè Albet Cibiach. La confraria compta amb un estendard elaborat per Maria Oliva Francès, qui també va fer i brodar el nou vestit de la Dolorosa, la Vera Creu, feta i donada el 1998 per Joan Fuster Parés, i el mocador de la Verònica, pintat per Àngels Guallar.⁹⁰

Epíleg

A llarg d'aquest article hem pogut veure com les festes patronals dels cubellencs, lligades al culte o la devoció a un determinat sant o santa han sofert canvis importants al llarg del temps i la majoria d'aquestes han deixat de celebrar-se. D'entre les que havien estat més importants, per un cantó destaca la desaparició de la Festa del Roser o diada de la Rosa i, per l'altra, el manteniment de la diada de sant Abdon i sant Senén. Dels sants que tenien altar en la primera església de Cubelles, només els Sants Patrons en continuen tenint. També hem pogut constatar, per altra banda, com l'administració i manteniment dels altars no depenia exclusivament dels sacerdots sinó que comptava –i compta– amb la implicació dels laics a través de confraries i administracions. Aquestes agrupacions constituïen un àmbit de participació i d'unió de parroquians de diversa classe social, fins al punt que als segles XVII i XVIII han estat considerades com la major font de sociabilitat existent a Catalunya. I en moltes d'aquestes organitzacions les dones ocupaven un paper preponderant. Cal afegir, finalment, que a més de confraries i administracions existien a les parròquies els anomenats obrers, la missió dels quals era la de tenir cura de les obres i conservació de l'església i la d'administrar el culte a l'altar major.

Notes

- ¹ Avinyó, Joan. *Història de Cubelles*. Ajuntament de Cubelles, 1993, p.72.
- ² Virella i Bloda, Albert: *El terme de Cubelles a través del temps*. Ajuntament de Cubelles, 1991. pàg. 37.
- ³ Castellano, Anna. *L'evolució urbana de la vila de Cubelles*. Quaderns científics i tècnics de restauració municipal, 10. Diputació de Barcelona, 1998. pàg. 51.
- ⁴ Avinyó, op. cit., pàg. 54.
- ⁵ Llibre Verd o capbreu de mossèn Ramon Minguella (1655).
- ⁶ Avinyó, op. cit., pàgs. 115 i 116.
- ⁷ Espurnes, publicació editada el 14 d'abril de 1930 amb motiu del centenari del naixement de Joan Pedro i Roig.
- ⁸ Punts relatius a la parròquia, de mossèn Joan Avinyó (1922), i inventari de mossèn Jaume Rosell (1930).
- ⁹ Avinyó l'anomena altar del primer Dolor en el seu inventari (1917).
- ¹⁰ Informació extreta del llibre *Els anys de la postguerra i l'auge turístic a Cubelles (1939-1970)*, de Xavier Martínez i Joan Vidal. Ajuntament de Cubelles, 2009.
- ¹¹ Pinos, Núria: *Apunts sobre l'arquitectura del terme municipal de Cubelles*. Quaderns científics i tècnics de restauració municipal, 10. Diputació de Barcelona, 1998. pàg. 78.
- ¹² Informació donada per mossèn Joaquim Lluís.
- ¹³ Avinyó, op. cit., pàgs. 73 i 74.
- ¹⁴ Inventari general de la parròquia de Santa Maria de Cubelles. Mossèn Joan Avinyó (1917).
- ¹⁵ Inventari general de la parròquia de Santa Maria de Cubelles. Mossèn Miquel Estruch (1953).
- ¹⁶ Els anys de la postguerra... op. cit. pàg. 249.
- ¹⁷ La Veu de Santa Maria de Cubelles, n° 3. Agost de 1963.
- ¹⁸ Els anys de la postguerra... op. cit. pàg. 249.
- ¹⁹ Informació donada per mossèn Joaquim Lluís.
- ²⁰ Avinyó, op. cit., pàgs. 53 i 54.
- ²¹ Avinyó, op. cit., pàgs. 56, 57 i 58.
- ²² Punts relatius a la parròquia. Mossèn Joan Avinyó (1922).
- ²³ Avinyó, op. cit., pàg. 58.
- ²⁴ Bofarull i Terrades, Ramon: *Noticiari de Cubelles (1800-1860)*.
- ²⁵ Vidal, Joan i Pineda, Antoni: *Festes, costums i tradicions populars de Cubelles*. Ajuntament de Cubelles, 1993.
- ²⁶ La Veu de Santa Maria, n° 10, gener de 1960.
- ²⁷ Durant la guerra estigueren amagats a can Travé segons escriu Manuel Travé Alfonso en el seu llibre *"Recuerdos de la familia Travé Alfonso"* (pàg. 168).
- ²⁸ La Veu de Santa Maria, n° 7. Octubre de 1959.
- ²⁹ Avinyó, op. cit., pàg. 123.
- ³⁰ Id. pàg. 123.
- ³¹ Id. pàgs. 124 i 125.
- ³² Llibre de l'administració dels Sants Patrons.
- ³³ Id.
- ³⁴ La Veu de Santa Maria de Cubelles, n° 8. Agost de 1964.
- ³⁵ Informació donada per mossèn Joaquim Lluís.
- ³⁶ Vidal, Joan i Pineda, Antoni, op. cit. pàgs. 67 i 68.
- ³⁷ Virella, op. cit. pàgs. 37 i 40.
- ³⁸ Avinyó, op. cit. pàg. 116.
- ³⁹ Punts relatius... op. cit.
- ⁴⁰ Vidal, Joan i Pineda, Antoni, op. cit. pàg. 57-
- ⁴¹ *Diario de Villanueva*, 10 de maig de 1947, pàg. 2.
- ⁴² Vidal, Joan i Pineda, Antoni, op. cit. pàgs. 56 i 57.
- ⁴³ Informació donada per mossèn Joaquim Lluís.
- ⁴⁴ Nota de mossèn Avinyó dins el Llibre de l'administració de sant Sebastià.
- ⁴⁵ Vidal, Joan i Pineda, Antoni, op. cit. pàg. 20.
- ⁴⁶ El llibre de l'administració s'acaba el 1926 amb una nota de mossèn Jaume Rosell dient que de l'altar se n'encarrega la Germandat de sant Sebastià.
- ⁴⁷ Id. pàg. 21.
- ⁴⁸ Id. pàg. 21.
- ⁴⁹ Punts relatius... op. cit.
- ⁵⁰ La Veu de Santa Maria de Cubelles, n° 8. Agost de 1964.
- ⁵¹ Vidal, Joan i Pineda, Antoni, op. cit., pàg. 21.
- ⁵² Id. pàg. 48.
- ⁵³ Llibre de l'administració de sant Gregori.
- ⁵⁴ Vidal, Joan i Pineda, Antoni, op. cit. pàg. 48.
- ⁵⁵ Punts relatius... op. cit.
- ⁵⁶ Llibre verd op. cit.
- ⁵⁷ Díptic editat per la parròquia... op. cit.
- ⁵⁸ Id.
- ⁵⁹ Informació donada per mossèn Joaquim Lluís.
- ⁶⁰ Punts relatius... op. cit.
- ⁶¹ Inventari de mossèn Miquel Estruch (1953).
- ⁶² Vidal, Joan i Pineda, Antoni, op. cit. pàg. 62.
- ⁶³ Punts relatius... op. cit.
- ⁶⁴ Inventari de mossèn Miquel Estruch (1953).
- ⁶⁵ Punts relatius... op. cit.
- ⁶⁶ Id.
- ⁶⁷ Llibre de l'administració de Nostra Senyora dels Dolors.
- ⁶⁸ Punts relatius... op. cit.
- ⁶⁹ Mossèn Miquel Estruch l'esmenta en el seu inventari (1953). Diu que és de marbre i alabastre i té una imatge de la Puríssima i una molt petit de sant Josep.
- ⁷⁰ Inventari de mossèn Miquel Estruch (1953).
- ⁷¹ Consueta de mossèn Joan Avinyó (1920).
- ⁷² Id.
- ⁷³ Llibre d'actes de la confraria de les Filles de Maria.
- ⁷⁴ Arxiconfraria era el títol que tenien les confraries dis-

tingides per la seva pietat o antiguitat i que podien precedir altres confraries que tinguessin el mateix objectiu.

- ⁷⁵ La Veu de Santa Maria de Cubelles, n° 1. Juny de 1963.
- ⁷⁶ Punts relatius... op. cit.
- ⁷⁷ Consueta de mossèn Antoni Bruno (1772-1785).
- ⁷⁸ Punts relatius... op. cit.
- ⁷⁹ Consueta... op. cit.
- ⁸⁰ Mossèn Antoni Bruno en fa referència en la seva consueteta (1772-1785).
- ⁸¹ Punts relatius... op. cit.
- ⁸² La Veu de Santa Maria, n° 9. Desembre de 1959.
- ⁸³ Martínez, Xavier; Vidal, Joan: *Els anys de la post-*

guerra i l'auge turístic a Cubelles (1939-1970). De la repressió a l'especulació. Ajuntament de Cubelles, 2009. Pàg. 122.

- ⁸⁴ Id. pàgs. 122 i 123.
- ⁸⁵ Vidal, Joan i Pineda, Antoni, op. cit., pàgs. 16 i 17.
- ⁸⁶ Id. pàg. 19.
- ⁸⁷ Informació donada per Rosa Maria Escardó i Francisco Morcillo.
- ⁸⁸ Informació donada per mossèn Joaquim Lluís.
- ⁸⁹ La Veu de Santa Maria de Cubelles, núms. 2 i 4. Juliol i octubre de 1963, respectivament.
- ⁹⁰ *El Full de Cubelles* n° 68. Abril de 1998 (Article d'Àngels Fuster, pàgs. 12 i 13) i n° 75. Abril de 1999 (Article de Núria Fonoll Carbonell, pàgs. 24 i 25).

Bibliografia

- AVINYÓ i Andreu, Joan: *Història de Cubelles.* Ajuntament de Cubelles i Institut d'Estudis Penedesencs, 1993.
- BOFARULL i Terrades, Ramon: *Noticiari de Cubelles (1800-1860).* Treball guardonat amb el IV Premi Vila de Cubelles d'Investigació Local i no publicat.
- CASTELLANO Tresserra, Anna: *Història del castell de Cubelles. Les relacions entre els senyors i la vila.* Quaderns científics i tècnics de restauració municipal, 10. Diputació de Barcelona, 1998.
- MARTÍNEZ, Xavier; VIDAL, Joan: *Els anys de la post-guerra i l'auge turístic a Cubelles (1939-1970). De la repressió a l'especulació.* Ajuntament de Cubelles, 2009.
- PINOS, Núria: *Apunts sobre l'arquitectura del terme municipal de Cubelles.* Quaderns científics i tècnics de restauració municipal, 10. Diputació de Barcelona, 1998.
- TRAVÉ Alfonso, Manuel: *Recuerdos de la familia Travé Alfonso. Desde mediados del siglo XIX hasta 1941.* Edició privada. Barcelona, 1997.
- VIDAL, Joan i PINEDA, Antoni: *Festes, costums i tradicions populars de Cubelles.* Ajuntament de Cubelles, 1993.
- VIDAL i Urpí, Joan: *El Circol Cubellenc (1890-1939). Mig segle d'història de Cubelles a través de la seva entitat pionera.* Ajuntament de Cubelles, 2006.
- VIRELLA i Bloda, Albert: *El terme de Cubelles a través del temps.* Ajuntament de Cubelles, 1991.

Arxius

Arxiu de la parròquia de Santa Maria de Cubelles:

- Consueta de mossèn Antoni Bruno (1772-1785).
- Consueta de mossèn Joan Avinyó (1920).
- Consueta de mossèn Pere Murgades (1764-1772).
- Dades sobre l'estat actual de la parròquia de Santa Maria de Cubelles. Mossèn Joan Avinyó (1922).

- Díptic editat per la parròquia de Santa Maria amb motiu de la inauguració i benedicció del retaule del Santíssim (2012).

- Díptic "Informació de les Obres Majors" editat per la parròquia de Santa Maria el desembre de 2006.
- Inventari general de la parròquia de Santa Maria de Cubelles. Mossèn Francesc Xavier Ferrando (1911).
- Inventari general de la parròquia de Santa Maria de Cubelles. Mossèn Joan Avinyó (1917).
- Inventari general de la parròquia de Santa Maria de Cubelles. Mossèn Jaume Rosell (1930).
- Inventari general de la parròquia de Santa Maria de Cubelles. Mossèn Miquel Estruch (1953).
- Llibre d'actes de la confraria de les Filles de Maria.
- Llibre de l'administració de sant Gregori.
- Llibre de l'administració de sant Sebastià.
- Llibre de l'administració de Nostra Senyora dels Dolors.
- Llibre de l'administració dels Sants Patrons.
- Llibre de l'Obra i confraries (1717-1767).
- Llibre verd o Capbreu de mossèn Ramon Minguella (1655).

Hemeroteca

- *Diario de Villanueva* (10 de maig de 1947).
- *El Full de Cubelles* (números 68 i 75).
- *La Veu de Santa Maria* (1959-1960).
- *La Veu de Santa Maria de Cubelles* (1963-1964).

Fotos

Arxiu d'Antoni Pineda i Arxiu de la Parròquia de Santa Maria.

Agraïments

Mossèn Joaquim Lluís, Antoni Pineda, Xavier Martínez, Rosa Maria Escardó, Tina López, Francisco Morcillo.